

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Економічна теорія

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 242 «Туризм»

факультет **Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

2017/ 2018 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2016 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Дерід І.О.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Протокол від “28” серпня 2017 року № 1

В.о. завідувача кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

_____ Дерід І.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2017 року № 1

Голова методичної комісії факультету МЕН та ТБ

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **“Економічна теорія”** складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки **бакалаврів спеціальності 242 «Туризм»**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування системи знань про економічні відносини в умовах обмеженості ресурсів і шляхи забезпечення суспільних потреб, які невпинно зростають.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- 1) наукове обґрунтування загальних умов економічного життя суспільства;
- 2) розкриття закономірностей розвитку суспільного виробництва;
- 3) з'ясування механізму дії економічних законів і способів використання їх людьми в процесі господарської діяльності;
- 4) з'ясування сутності відносин власності;
- 5) визначення суттєвих рис основних соціально-економічних систем та напрямків їх еволюції;
- 6) розкриття сутності попиту та пропозиції в умовах ринку;
- 7) ознайомлення з теоретичними основами підприємництва та категоріями витрат та прибутку;
- 8) розкриття особливостей функціонування різних ринкових структур;
- 9) ознайомлення із специфікою ринку факторів виробництва;
- 10) визначення основ національної економіки та мікроаналізу;
- 11) розкриття економічної сутності монетарної, фінансової, соціальної та зовнішньої політики

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	4 год. аудиторні + 10 годин дистанційні
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
– год.	– год.
Самостійна робота	
86 год.	136 год.
Індивідуальні завдання	
Контрольна робота під час проведення аудиторних занять (5 годин на підготовку із складу самостійної роботи)	

1.6. Заплановані результати навчання

знати:

- 1) термінологію та основні засоби економічного аналізу;
- 2) проблему необмеженості потреб та обмеженості ресурсів;
- 3) основи відносин власності;
- 4) поняття та принципи організації економічних систем;
- 5) закони попиту та пропозиції;
- 6) теоретичні основи підприємництва (витрати виробництва та прибуток)
- 7) основні типи ринкових структур та їх специфіку
- 8) специфіку ринку факторів виробництва та основи формування цін на ньому;
- 9) визначення національної економіки, секторів національної економіки, основних макроекономічних показників
- 10) основи монетарної, фінансової, соціальної, зовнішньої політики держави

вміти:

- 1) доцільно застосовувати набуті знання на практиці,
- 2) вирішувати елементарні економічні задачі,
- 3) будувати економічні графіки,
- 4) визначити причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ I. Вступ до економічної теорії

Тема 1. Розвиток економічних знань. Економічна теорія: предмет, методи, функції

Зміст: етимологія слова «економіка»; зародження перших економічних у стародавньому суспільстві (Стародавня Азія, Стародавня Греція, Римська імперія); економічна думка середньовічних схоластів; оформлення історичних шкіл економічної науки (меркантилізм, класична економічна школа, кейнсіанство, неокласичний напрямок, неокейнсіанство, інституціоналізм); предмет економічної теорії; сутність економічних категорій і законів; функції економічної науки; методи економічного аналізу (аналіз, синтез, порівняння, абстракція, сходження від абстрактного до конкретного, індукція, дедукція...)

Тема 2. Суспільне виробництво

Зміст: сутність суспільного виробництва; необмеженість потреб і обмеженість ресурсів; фактори виробництва (труд, земля, капітал, підприємницькі здібності); розрізнення предметів праці і засобів праці; крива виробничих можливостей; побудова її графічного зображення; альтернативна вартість господарських рішень; виробнича функція; економічне відтворення – просте і розширене; екстенсивне і інтенсивне економічне зростання; економічна ефективність.

Тема 3. Власність та її економічна роль

Зміст: сутність відносин власності; об'єкти і суб'єкти власності; теорія прав власності (право розпорядження, користування, розпорядження, привласнення); відповідальність породжена власністю; приватна власність (особиста приватна власність, індивідуальна приватна власність, групова приватна власність, колективна приватна власність, корпоративна приватна власність); суспільна власність (державна власність, безпосередньо суспільна власність); сутність приватизації; приклади приватизації у світі; характер процесу приватизації в Україні

Тема 4. Ступені економічного розвитку суспільства. Сучасні економічні системи

Зміст: протиріччя між продуктивними силами суспільства і економічними відносинами як джерело економічного розвитку; періодизація етапів економічного розвитку суспільства по критерію «індустріалізації»; стадійний, формаційний та цивілізаційний підходи; що таке економічна система; традиційна економічна система; командно-адміністративна система; ринкова система; змішана економічна система; сутність ринку і його функції; інфраструктура; ринкова інфраструктура

Тема 5. Товарне виробництво. Теорії вартостей і грошей

Зміст: поняття продукт праці та товар; умови перетворення натурального господарства на товарне; просте та капіталістичне товарне господарство; трудова теорія вартості товару; теорія граничної корисності (цінності); історичний процес виникнення та трансформації грошей.

Тема 6. Попит і пропозиція в ринковій економіці

Зміст: Попит; пропозиція; ціна продавця; ціна покупця; закон попиту; крива попиту; нецінові фактори попиту; зрушення кривої попиту під впливом нецінових факторів; крива пропозиції; нецінові фактори пропозиції; зрушення кривої пропозиції під впливом нецінових факторів; сутність і графічне зображення ринкової рівноваги; дефіцит і надлишок товару; еластичність; еластичні та нееластичні попит та пропозиція.

Розділ II. Мікроекономіка

Тема 7. Підприємництво. Фірма

Зміст: поняття підприємець, підприємництво, підприємство, фірма; неінституційна теорія фірми; ризики в підприємницькій діяльності та шлях їх зниження; місце менеджменту та маркетингу в підприємстві; процедура банкрутства підприємств; класифікація підприємств за формами власності, розмірами, організаційною формою; види об'єднань підприємств.

Тема 8. Витрати виробництва та прибуток

Зміст: сутність витрат виробництва; альтернативні витрати; бухгалтерські витрати; явні витрати; неявні витрати; бухгалтерський та економічний прибуток; короткостроковий період у фірмі; довгостроковий період у фірмі; постійні витрати; постійні витрати; графічне зображення постійних витрат, середніх постійних витрат, перемінних витрат та середніх перемінних витрат; загальні витрати; граничні витрати і їх графік; правило максимізації прибутку

Тема 9. Ринкова економіка в умовах досконалої та недосконалої конкуренції

Зміст: плюси і мінуси досконалої і недосконалої конкуренції; аналіз можливих перешкод для вільної конкуренції; чиста монополія (її графічне зображення); монополістична конкуренція (особливості, приклади і графічне зображення); олігополія (моделі поведінки фірм при олігополії); сутність і методи антимонопольної боротьби

Тема 10. Ринок ресурсів і факторні доходи

Зміст: похідний попит на ресурси; праця; капітал; земля; підприємницькі здібності як основні фактори виробництва та плата за них як факторні доходи; сутність заробітної плати, види заробітної плати, ціна рівноваги на ринку заробітної плати; капітал як динамічна категорія: основний капітал, амортизація; оборотний капітал; постійний, перемінний капітал; відсоток на капітал; рента (абсолютна, диференційна, монопольна); прибуток за марксистською теорією та за теорією факторів виробництва.

Розділ III. Макроекономіка

Тема 11. Національна економіка: цілі та результати

Зміст: національна економіка; резиденти, нерезиденти; сектори національної економіки; ВВП (сутність та методи його розрахунку); номінальний та реальний ВВП; інші показники національної економіки (ЧВП, НД).

Тема 12. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага

Зміст: сукупний попит: ефект відсоткової ставки, ефект багатства, ефект імпортних закупівель; сукупна пропозиція: кейнсіанський, проміжний, класичний відрізки кривої сукупної пропозиції; макроекономічна рівновага в моделі «Кейнсіанський хрест»; мультиплікатор економічних розходів.

Тема 13. Макроекономічна нестабільність та її форми

Зміст: економічний цикл; фази циклу (пік, спад, криза, поживлення); сутність безробіття; фрикційне безробіття; структурне безробіття; циклічне безробіття; природний рівень безробіття; інфляція; причини інфляції; індекс цін; крива Філіпса; стагфляція.

Тема 14. Грошово-кредитна система

Зміст: поняття грошей, грошової маси, агрегатів грошової маси, грошової бази; попит та пропозиція грошей; встановлення відсотка; монетарна політика: політика дорогих та дешевих грошей; поняття цінних паперів, ринку цінних паперів.

Тема 15. Фіскальна політика держави та рівень добробуту населення

Зміст: сутність фіскальної політики та її види; податки та види податків; крива Лаффера; дискреційна та недискреційна фіскальна політика; показники рівня добробуту населення; споживчий кошик; споживчий мінімум; мінімальна заробітна плата; коефіцієнт бідності; крива Лоренца.

Тема 16. Світове господарство. Міжнародні економічні відносини

Зміст: світове господарство; міжнародний поділ праці; спеціалізація; міжнародне виробниче кооперування; транснаціональні корпорації; міжнародні економічні організації; підприємницькі міжнародні організації; відкрита економіка, експортна квота; імпортерна квота; платіжний баланс; валютні курси; міграція робочої сили; прямі іноземні інвестиції; глобалізація; інтеграція; регіоналізація.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основи економічної теорії												
Тема 1. Розвиток економічних знань. Економічна теорія: предмет, методи, функції	9	2	2			5	7,5	0,5				7
Тема 2. Суспільне виробництво	9	2	2			5	7,5	0,5				7
Тема 3. Власність та її економічна роль	9	2	2			5	7,5	0,5				7
Тема 4. Ступені економічного розвитку суспільства. Сучасні економічні системи	9	2	2			5	7,5	0,5				7
Тема 5. Товарне виробництво.	9	2	2			5	7,5	1				7

Теорії вартості та грошей.												
Тема 6. Попит і пропозиція в ринковій економіці	9	2	2			5	7,5	1				7
Разом за розділом 1	54	12	12			30	46	4				42
Розділ 2. Мікроекономіка												
Тема 7. Підприємство. Фірма.	9	2	2			5	8	1				7
Тема 8. Витрати виробництва та прибуток	9	2	2			5	8	1				7
Тема 9. Ринкова економіка в умовах досконалої та недосконалої конкуренції	9	2	2			5	8	1				7
Тема 10. Ринок факторів виробництва та факторні доходи	9	2	2			5	8	1				7
Разом за розділом 2	36	8	8			20	32	4				28
Розділ 3. Макроекономіка												
Тема 11. Національна економіка: цілі та результати	9	2	2			5	8	1				7
Тема 12. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага	9	2	2			5	8	1				7
Тема 13. Макроекономічна нестабільність та її форми	8	2	2			4	8	1				7
Тема 14. Грошово-кредитна система	6	2				4	8	1				7
Тема 15. Фіскальна політика держави та рівень добробуту населення	8	2	2			4	8	1				7
Тема 16. Світове господарство. Міжнародні економічні відносини	8	2	2			4	7	1				6

Разом за розділом 3	48	12	10			26	47	6				41
Контрольна робота	7		2			5	5					5
Екзамен	5					5	20					20
Усього годин	150	32	32			86	150	14				136

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток економічних знань. Економічна теорія: предмет, методи, функції	2
2	Суспільне виробництво	2
3.	Власність та її економічна роль	2
4	Ступені економічного розвитку суспільства. Сучасні економічні системи	2
5	Товарне виробництво. Теорії вартості та грошей.	2
6	Попит і пропозиція в ринковій економіці	2
7	Підприємство. Фірма.	2
8	Витрати виробництва та прибуток	2
9	Ринкова економіка в умовах досконалої та недосконалої конкуренції	2
10	Ринок факторів виробництва та факторні доходи	2
11	Національна економіка: цілі та результати	2
12	Сукупний попит та сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага	2
13	Макроекономічна нестабільність та її форми	2
14	Контрольна робота	2
15	Фіскальна політика держави та рівень добробуту населення	2
16	Світове господарство. Міжнародні економічні відносини	2
	Всього годин	32

5. Завдання для самостійної роботи (стаціонар)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 1. Додатково знайти інформацію про економістів із різних економічних шкіл. Психологічні методи в економічній науці (біхевіоризм)	5
2	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за	5

	темою 2. Додатково оволодіти інформацією про зміну ставлення економічної теорії до підприємницьких здібностей як фактору виробництва. Інформація як сучасний фактор виробництва.	
3	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 3. Додатково оволодіти інформацією про специфіку приватизації підприємств та землі в Україні у трансформаційний період.	5
4	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 4. Додатково оволодіти інформацією про сучасні види економічних систем зі змішаною економікою, зробити їх порівняння	5
5	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 5. Додатково оволодіти інформацією про історичний розвиток категорії гроші.	5
6	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 6. Вирішення заданих задач.	5
7	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 7. Додатково оволодіти інформацією про класифікацію підприємств в Україні за масштабом діяльності, видами власності, організаційною формою. Занотувати стандартну процедуру банкрутства підприємства в Україні.	5
8	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 8. Вирішення заданих задач	5
9	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 9. Скласти порівняльну таблицю ринкових структур із прикладами.	5
10	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 10. Вирішення заданих задач.	5
11	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 11. Вирішити заданий тест	5
12	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 12. Вирішити задачі на мультиплікатор інвестицій.	5
13	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 13. Підготувати доповіді стосовно природи економічних циклів, причин та способу виходу з депресії 1929-1933 років, причини світової кризи 2008 року.	4
14	Вивчення за конспектом, наданою та самостійно підбраною літературою теми грошово-кредитна система (контроль на екзамені).	4
15	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 15. Зобразити таблицю із заходами стимулюючої та стримуючої фінансової політики. Вирішити задачі.	4
16	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 16. Розробити тест на 10 питань із 4 варіантами відповідей за даною темою.	4
	Підготовка до контрольної роботи	5
	Підготовка до екзамену	5
	Разом	86

6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота, що проводиться під час аудиторних занять і передбачає самостійну підготовку в обсязі 5 годин. Приклади завдань наведено в НМКД.

7. Методи контролю

Метод контролю – це система дій, націлена на перевірку знань студента. У даному курсі дисципліни «Економічна теорія» для денної форми навчання використовуються наступні форми контролю:

- усний контроль, що по своїй сутності передбачає діалог і перевірку репродуктивного відтворення студентом отриманої інформації, а також усний контроль у формі доповіді студентом стосовно проблеми, що не була вирішена в рамках інформації, даної у лекції;

- дискусія, що передбачає активний диспут між усією групою та викладачем стосовно знаходження відповіді на поставлене питання;

- письмовий поточний тестовий контроль;

- письмовий контроль у вигляді написання 1 контрольної роботи, що містить як завдання, що потребують розгорнутої відповіді, так і тести та задачі;

- підсумковий контроль у вигляді письмового екзамену.

Для дистанційної форми навчання:

- дискусія, що передбачає активний диспут між усією групою та викладачем стосовно знаходження відповіді на поставлене питання, в рамках чат-сесій із використанням методів дистанційного навчання;

- контроль у вигляді 1 контрольної роботи, що складається із трьох частин та містить як завдання, що потребують розгорнутої відповіді, так і тести та задачі (надсилається за методами дистанційного навчання);

- підсумковий контроль у вигляді письмового екзамену.

8. Схема нарахування балів

Для денної форми

Поточний контроль, самостійна робота																		Екзамен	Сума
Розділ 1						Розділ 2				Розділ 3						Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16				
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3				

T1, T2 ... – теми розділів.

Для дистанційної форми

Поточний контроль				Екзамен	Сума
Завдання 1	Завдання 2	Контр. Роб.	Разом поточний контроль	40	100
20	20	20	60		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Воробьев Е. М. Экономическая теория : курс лекций / Е. М. Воробьев. – М. : ЭКСМО, 2008. – 270 с.
2. Економічна теорія. Політекономія. Практикум : навчальний посібник / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2013 . – 494 с.
3. Економічна теорія. Національна економіка : підручник / за ред. В. М. Тарасевича, В. Я. Швеця, Ю. І. Пилипенко та ін. – К. : Знання, 2012. – 270 с.
4. Макконел К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконел, С. Л. Брю ; пер. с англ. – М. : ИНФРА–М, 1999.– 974 с.
5. Макроэкономика. Основы мировой экономики. Учебное пособие / Шапиро С. А., Шатаева О. В., Марыганова Е. А., Вышегородцев М. М., Кононова Д.Е.Директ-Медиа 2015 г. 272 страницы
6. Международная экономика : альманах / [отв. ред. А. П. Киреев, В. Д. Матвеев]. – СПб. : «Экономическая школа» ГУ ВШЭ, 2011. – Т. 7 : Международная экономика. – 289 с.
7. Міжнародна економіка : навчальний посібник / А. П. Румянцев, О. М. Дудченко, О. Є. Лугінін, Л. О. Бетехтіна ; за ред. С. В. Фомішина. – Львів : Новий Світ-2000, 2012. – 445 с.
8. Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник для вузів / С. В. Мочерний ; ред. Т. Д. Станішевська. – К. : Академія, 2003. – 654 с.

9. Мэнкью Н. Г. Принципы экономики / Н. Г. Мэнкью ; пер. с англ. В. Кузина, Ю. Писаренка, И. Ровкаха ; под общ. ред. В. М. Цветаева, Ю. Н. Каптуревского. – 2-е изд., сокр. – СПб. : Питер, 2000. – 496 с.
10. Національна економіка (засади становлення, функціонування, регулювання та розвитку) : навчальний посібник / О. І. Ковтун. – Львів : Новий Світ-2000, 2013. – 169 с.
11. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : учебник для вузов / Р. М. Нуреев. – 2-е изд. – М. : НОРМА, 2000. – 572 с.
12. Петруня Ю. Е. Основы экономической теории : учебное пособие / Ю. Е. Петруня, А. А. Задоя. – 5-е изд. – К. : Знання, 2011. – 359 с.
13. Худокормов А. Г. Экономическая теория: новейшие течения Запада : учебное пособие для вузов / А. Г. Худокормов. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 416 с.
14. Экономическая теория : учебное пособие для вузов / Л. Х. Доленко, О. В. Горняк, И. А. Ломачинская ; отв. ред. И. П. Скороход ; предисл. Н. М. Крючкова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Х. : Бурун Книга, 2010. – 327 с.

Допоміжна література

1. Аникин А. В. Юность науки. Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса / А. В. Аникин. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1985. – 367 с.
2. Лісовицький В. М. Історія економічних вчень / В. М. Лісовицький. – Х. : Р.И.Ф., 2002. – 320 с.
3. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия : в 4 т. / [под ред. М. А. Румянцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1980. – Т. 4 : Социология – Я. – 672 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державна служба статистики України [електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Верховна рада України (закони) України [електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>
3. Міністерство фінансів України [електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
4. Рейтинг Doing business [електронний ресурс].– Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>
5. Журнал «Ефективна економіка» [електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

